משמשין. של מת: **ממשמשין.** של עבודת כוכבים: **גמרינן.** דלא מיתסרי בהזמנה דהתם קרא דאשר עבדו שם במשמשי עבודת כוכבים מוקמינן ליה במס׳ ע״ג (דף נא:) דתניא אבד תאבדון את כל המקומות[מ] בכליס שנשתמשו בהן לע״ז הכתוב מדבר דאילו מקומות ממש לא מיתסרי דכתיב אלהיהם על ההריס[נ] ולא ההריס אלהיהם יכול יהו נאסרין מיד משעת הזמנה ת״ל אשר עבדו שם[ס] מתשמיש ואילך: **מידי דאורחיה.** שדרך היהודים לעשות כן אבל ע״ז אסורה לעבוד אף לגני נח הלכך לא מיתסרא תשמיש דידה בהנאה א] אף בהזמנה דילמא מהדרי בהו ולא משמשי בהו עבודת כוכבים: **כפה.** לעיף: **שהוא טמא מדרס.** שאף הוא ראוי למדרס פעמי׳ שמקפלתו ויושבת עליו או נשענת ראשה עליה: **וגפנתו לספר.** תורה: **עיהור מן המדרס.** בלא שום טבילה דבטיל ליה שם מדרס דאומרים לו עמוד ועשה מלאכתנו ואינו מטמא עוד אדם וכלים אבל שם כלי עליו שאף מטפחת הספרים מטמאות טומאה במגע וזה הרי נגע בעצמו בעודו מדרס וכשאבד שם מדרס ממנו מ״מ עדיין כלי הוא ונשאר עליו טומאת מגע שהרי הוא ראוי לה ב) מדקתני עיהור מן המדרס בהזמנה בעלמא אלמא הזמנה מילתא היא: ה״ג **ל״ל נגפנתו וכרכתו כדרכ חסדא.** לומר למה לי תרוייהו תיפני בכרכתו לאודיה דהא איכא מעשה. ומשני כדרב חסדא דאמר תרוייהו בעינן דכרכתו אקראי בעלמא הוא דהוה: **אזמניה ולא נר ביה.** הזמנה לאו מילתא היא נר ביה ולא אזמניה אקראי בעלמא הוא. ואביי פליג עליה דרב חסדא ואית ליה הזמנה מילתא היא הלכך אזמניה אע״ג דלא נר ביה ג) ובריישא נתנתו דוקא קאמר ולא בעי כרכתו: **נר ביה אי אזמניה אין לא אזמניה לא.** דאקראי בעלמא הוא: **נפש.** בגין שעל הקבר שבנאו לשם חי לכשיומות יקבר בו: **דימום.** נדנך של אבנים: **אסור.** אלמא הזמנה מילתא היא: **לא נריכא.** האי הוסיף אלא לאשמועינן דאע״ג דפנייה למת לאחר זמן מתוך הקבר הקבר אסור בהנאה משום הוסיף דה״ל הזמנה ומעשה דאי לא הוסיף אדי אי פנייה דה״ל כנר ביה ולא אזמניה: **אם היה מכירו.** לאותו דימום: **לא יקבר בו.** אלמא הזמנה מילתא היא: **משום כבוד אביו.** יש לחוש אבל משום איסורי הנאה ליכא כגון אם אבנו לשם מת אחר מתחילה לא: **החולב אבנים.** מן ההר לבנות בהן קבר לאביו ולא בנה הרי זה כו׳: **עוי לאריג מי איכא למ״ד.** אפי׳ אביי לא קאמר אלא באורג דאריג חזי למת אבל טווה פשתן לאריג בגד למת לא אמר דתיהוי הזמנה: **קבר חדש.** השתא קס״ד אפילו זימנו למת: **לא הטיל לא.** ואע״ג דהזמין: **ה״ה אע״ג דלא הטיל.** וקבר חדש דקאמר כשאבנו לאדם מי או סתם לכשיצטרך והאי דקאמר הטיל משום דבעי לאשמועינן דנפל תופס קברו לאוסרו אף ע״ג שפינהו: **ולאפוקי דר״ש כו׳.** במסכת אהלות (פט״ז בתוספתא ה״ו): **מוסר המתים.** גבו לדקה למתי מצוה או לעניים מתים והותירו מהן יתיחוס לצורך מתים אחרים: **מוסר המת.** גבו לשם מת פלוני: **ליורשיו.** ליהנות מהן. אלמא הזמנה לאו מילתא היא: **אימא סיפא.** אדרמית לה מרישא סייעיה מסיפא: **לא יגע בהן.** כדמפרש טעמא לקמן: **דימום.** בגין: **זילוף.** יין: **מארץ לטעמיה.** לאוקומי כולי תנאי כוותיה: **דלא חזי ליה.** שאינו צריך להוליא בו דהיינו מותר: **מספקא ליה.** הלכך בלא דעת יורשין לא יעשה דימום דילמא לא תפיס ומפסדת להו ליורשין: **לאו מילתא היא.** וטעמייהו דר״מ ורבי נתן לאו משום איסורי הנאה הוא אלא לפי שנתבזה המת עליהן כשגבו אותם בשמו: **ה״ק סבר.** מחייס אחליה לזילותיה ויחא ליה שיתבזה לאחר מיתתו להנאת יורשין: **מזרקין בו כלים.** זורקין בגדיהם עליו יותר מן הצורך מפני חיבתו ומחמת צערן מתכוונין לאסור את כל הממונה עליו: **מצוה על אחרים.** הרואין אותם להצילם וליטלן מעליו דאין השבת אבידה גדול מזה. אלמא הזמנה לאו מילתא היא דאי מילתא היא ליכא הצלה:

התם

משמשין ממשמשין גמרינן. ג) מיהו מת מצוה גופיה ילפינן מעגלה ערופה כדאיתא בפ״ב דמסכת ע״ג (דף כט: וסס) וא״ת ועורו של מת מי גרע מתכריכין דאמרי׳ בהעור והרוטב (חולין דף קכב.) דבר תורה עור אדם טהור ומפני מה אמרו טמא מפני שלא יעשה אדם מעור אביו ואמו שטיחין לחמור אלמא ליכא איסורא דאורייתא ומפרש ר״ת דאע״ג דאסור מדאורייתא הוצרכו לגזור טומאה משום דחמירא להו לאינשי טומאה מאיסורא כדאשכחן בסוף כיצד צולין (פסחים דף פה.) הפיגול והנותר מטמאין את הידים משום חשדי כהונה ומשום עצלי כהונה אע״ג דבלאו הכי איכא לאו דבל תותירו ד): **נתנו לספר.** תימה תקשה נמי לאביי דנקט האורג דמשמע אבל ייחד לא והא״ל הכא בדאיתא שינוי מעשה דהא אין כלי עולה מטומאתו אלא בשינוי מעשה וכן היא דנפש שבנאו לשם חי והוסיף בו דימום אחד לשם מת משמע דיחוד בלא הוסיף לא מהני מדפריך מינייה לרבא ולאביי ניחא וכן מדנקט כיס שעשאו להניח תפילין ולא נקט יחדו וכופת שאור שייחדה ליישיבה דפ׳ אלו עוברין (שם דף מה: ושם) וסדין שעשאו ויצון דהקומץ רבה (מנחות דף כד: ושם) הכי נמי בדאיתא שינוי מעשה מיהו קשה דא״כ בלא נתנתו לספר נמי טהור מן המדרס ב) אי איכא שינוי מעשה ומהיא דהיו אביו ואמו מזרקין בו כלים משמע דבזריקה בעלמא בלא שום מעשה מהני לאביי ול״ל דייחוד דדיבור בעלמא לא מהני אלא א״כ נטלו ואמר זה יהיה למת ולספר והא דנקט האורג לאו דוקא אלא משום רבותא דרבא דאפ״ה אדי: **מותר** המת **ליורשיו.** תימה אי בגבו מעות טווי לאריג מי איכא למ״ד ואי בגבו בגדים היאך יעשה דימום לקברו הא אי אפשר לקנותו דאסור בהנאה כי ההיא דאיטלא דמילתא דאפרסוה אמיתנא בפ׳ אלמנה ביבמות (דף סו:) וי״ל דפרסוהו שאני א״נ מעות עדיפי מטווי לאריגה משום דחזו למיקני בהו כל מילי:

אע״פ

משמשין גמרינן לאפוקי עגלה ערופה דהיא גופה קדושה ואביי מ״ט לא גמר מעבודת כוכבים אמר לך מידי דאורחיה ממידי דאורחיה גמרינן לאפוקי עבודת כוכבים דלאו אורחא: (סימן כפ״ה נפשי״ה דחציב״א נכים״א דאומנ״א) **מיתיבי** ו) א כפה שהוא טמא מדרס ונתנתו לספר טהור מן המדרס אבל טמא ב) (מגע מדרס) אימא ג נתנתו וכרכתו למה לי נתנתו וכרכתו כדרב חסדא דאמר רב חסדא ד האי ה) סודרא דאזמניה למיצר ביה תפילין וצר ביה תפילין אסור למיצר ביה פשיטי אזמניה ולא צר ביה צר ביה ולא אזמניה שרי למיצר ביה פשיטי ולאביי דאמר ו) הזמנה מילתא היא אזמניה אע״ג דלא צר ביה צר ביה אי אזמניה אין אי לא אזמניה לא ת״ש ז נפש שבנאו לשם חי מותר בהנאה הוסיף בו דימום אחד לשם מת אסור בהנאה הכא במאי עסקינן ח דרמא ביה מת אי הכי מאי איריא הוסיף כי לא הוסיף נמי לא צריכא ט אע״ג דפנייה אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא י אם היה מכירו חולצו ומותר ט) ת״ש החוצב קבר לאביו והלך וקברו בקבר אחר הרי זה לא יקבר בו עולמית התם משום כבוד אביו הכי נמי מסתברא דקתני סיפא רבן שמעון בן גמליאל אומר אף החוצב אבנים לאביו והלך וקברו במקום אחר הרי זה לא יקבר בהן עולמית אי אמרת בשלמא משום כבוד אביו שפיר אלא אי אמרת משום הזמנה י) טווי לאריגה מי איכא למאן דאמר ת״ש קבר י) חדש מותר בהנאה הטיל בו נפל אסור בהנאה הטיל אין לא הטיל לא ה״ה דאע״ג דלא הטיל ולאפוקי מדרבן שמעון בן גמליאל דאמר ט) אין לנפלים תפיסת הקבר קמ״ל ת״ש ט) מותר המתים למתים מותר המת ליורשיו הכא במאי עסקינן שגבו מחיים הא לא תני הכי דתנן) מותר המתים למתים מותר המת ליורשיו ותני עלה כיצד גבו למתים סתם זהו מותר המתים למתים גבו למת זה זהו מותר המת ליורשיו וליטעמיך אימא סיפא) ר״מ אומר לא יגע בהן עד שיבא אליהו) ר׳ נתן אומר יעשנו דימום על קברו או זילוף לפני מטתו אלא אביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה דב״ע הזמנה מילתא היא ת״ק סבר דחזי ליה תפיס דלא חזי ליה לא תפיס ור״מ מספקא ליה אי תפיס אי לא תפיס הלכך לא יגע בהן עד שיבא אליהו ור׳ נתן פשיטא ליה דודאי תפיס הלכך יעשה דימום על קברו ורבא מתרץ לטעמיה לב״ע הזמנה לאו מילתא היא תנא קמא סבר כי בזו ליה אחולי מחיל זילותיה גבי יורשין ור״מ מספקא ליה אי מחיל אי לא מחיל הלכך לא יגע בהן כו׳ ורבי נתן פשיטא ליה דלא מחיל הלכך יעשה דימום על קברו או זילוף לפני מטתו ת״ש ט) היו אביו ואמו מזרקין בו כלים מצוה על האחרים להצילן

התם

מסורת הש״ס

א) כלים פכ״ח מ״ה ע״ש, ב) [במשנה איתא טמא מת וע״ש פי׳ הברטנורא והתו״ט], ג) ברכות כג:, ד) [לעיל מז: וש״נ], ה) [לעיל מז:], ו) [מגילה כו:], ז) [לעיל מז:], ח) [תוספתא אהלות פט״ז], ט) [שקלים פ״ג מ״ה], י) [שקלים פ״ב], כ) [שם], ל) [בתוספ׳ שקלים איתא כמו הכא ועי׳ תו״ט גי׳ הירושלמי], מ) [דברים יב], נ) [שם], ס) [שם], ע) ל״ל ומדקתני רש״ל, פ) [ל״ל ומשנה], צ) מ״מ מת גופי׳ יל״פ׳ מעגלה כל״ל. מהר״ם, ק) [וע״ו תוס׳ חולין קכב. ד״ה עורות וכו׳],

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) רש״י ד״ה מידי דאורחיה וכו׳ הלכך לא מיתסרי תשמיש דידה בהנאה אף וכו׳ נמחק מלת אף: ב) תוס׳ ד״ה נתנו וכו׳ בלא נתנתו לספר נמי טהור מן המדרס. נ״ב עי׳ שבת דף נח ע״ל תוס׳ בד״ה אע״פ וכו׳ מה שכתבו כזה ודוק היטב:

מוסף רש״י

ולאביי כו׳ אי לא אזמניה לא. קדיש ושרי למיכר ביה (ברכות כג:). **החוצב קבר לאביו.** משמע, לא יקבר בו הבן עולמית, דכיון דהחזמן למת נאסר בכל הנאה, וקס״ד דה״ה נמי שם אבנו לאיש אחר. ולא למת החזמן אלא אבנו שם ולכשיומות לו מת יקברנו בו (שם).

רבינו חננאל

גמר שם שם מע״ז שנאמר אשר עבדו שם הגרים מה ע״ז בהזמנה לא מיתסר עד שתיעבד אף מת כך ומותבינן עליה דרבא הא דתנן במס׳ כלים פרק כ״ח כפה שטמא מדרס ונתנתו על הספר טהור מן המדרס אבל טמא טמא מת ותנן במס׳ זבים פ״ד אמר ר׳ יהושע נדה שישבה עם הטהורה במטה כיפה שבראשה טמאה מדרס ישבה בספינה בלים שבראש הנס שבספינה טמאים מדרס ש״מ הזמנה מילתא היא ופריק נתנתו וכרכתו על הספר כלומר צריך הזמנה ומעשה לפיכך נתנתו היא הזמנה וכרכתו כדר׳ חסדא דאמר סודר דאזמניה למיצר ביה תפילין וצר בי׳ תפילין אסור למיצר ביה זוזי אזמניה ולא צר ביה צר ביה לא אזמניה שרי למיצר ביה זוזי רב חסדא סבר בעי׳ הזמנה ומעשה

עין משפט נר מצוה

נג א ב מי׳ פכ״ב מהל׳ כלים הלכה י:

נד ג מי׳ פ״ד מהלכות תפילין הלכה ט סמג עשין כה טור שו״ע או״ח סימן מב סעיף ג:

נה ד ה ו ז מי׳ פי״ד מהלכו אבל הלכ״ט סמג עשין תד״ם ב טוש״ע יו״ד סימן שסד סעיף ח:

נו ח מי׳ פ״ט מהלכות מתנות עניים הלי״ח סמג עשין קסב טור שו״ע יו״ד סימן שו סעיף ח:

נז ט מי׳ פי״ד מהלכות אבל הלכה כג סמג עשין כ טוש״ע יו״ד סימן שמט סעיף ג [וכיב אלפס עוד במו״ק פ״ג דף לו. עוד ביבמות פ״ז דף כו.]:

רבינו חננאל (המשך)

תרוויהו אבל הא בלא הא לא מהני. במנחות פ״ג הקשו מהא דתנן במס׳ כלים פרק כ״ז סדין שהוא טמא מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס אמר ר׳ יוסי וכי באיזה מדרס נגע זה אלא אם נגע בו זב טמא מגע זב ושקלו וטרו ואמרי אלא מסיפא מודה ר׳ יוסי בב׳ סדינין המקופלין ומונחין זע״ז וישב הזב עליהן העליון טמא מדרס והתחתון טמא מדרס ומגע מדרס ש״מ כלי שאינו לא משכב ולא מושב ודרס עליו הזב טמא מדרס והיא טומאה (קלה) [חמורה] פי׳ טמא מדרס ומגע מדרס שאם היה סדין טמא מדרס ומגע מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס ונשארה טומאת מגע מדרס שנגעה בו: והא דאמר רב פפא אם היה מכירו לההוא דימום דאוספיה לשם מת חולצו ומותר אותו נפש שבנאו לשם חי פשוט הוא: והא דאמר רשב״ג אף החוצב אבנים לקבר אביו וקברו במקום אחר לא יקבר בו עולמית. פריק רבא התם לאו משום דהזמנה מילתא היא אלא משום כבוד אביו ת״ש מותר המתים למתים מותר המת ליורשיו כיצד גבו למת סתם זהו מותר המתים למתים גבו למת זה זהו מותר המת ליורשיו ר״מ אומר לא יגע בהן עד שיבא אליהו ר׳ נתן אומר יעשה דימוס על קברו או זילוף לפני מטתו רבא מתרץ לה כולה לטעמיה דאמר כולי עלמא הזמנה לאו מילתא היא תנא קמא סבר זה המת זכה בהו בכולהו וכי מבזי ליה יורשין ומשייריה מידי מהני זוזי דבגו להו לתכריכין מחיל זילותא לגבייהו לפיכך אמר מותר המת ליורשיו ור״מ מספקא ליה אי מחיל אי לא מחיל לפיכך תני לא יגע בהן ר׳ נתן פשיטא ליה דלא

אע"פ שלא עיבדן לשמן. פי' הקונטרס דהזמנה לאו מילתא היא ולא מיכפת לן בה וקשה לר"ת דקיימא לן בהזמנה הלכה כרבא ובעיבוד לשמה קיימא לן כרשב"ג כדמוכח בפרק המיזקין (גיטין דף נד:) בההוא דאתא לקמיה דר' ע) אמי אמר ליה ספר תורה שכתבתיו גוילין לא נעבדו לשמן אמר ליה ע) נאמן אתה להפסיד שכרך (ואי) אתה נאמן להפסיד ס"ת ואין לחלק בין עור של תפילין לגויל של ס"ת דהא אי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני ומפרש ר"ת דרבא דאמר הזמנה לאו מילתא היא סבר כרשב"ג דבעי עיבוד לשמה משום דלא סגי בהזמנה וקשה דא"כ אביי כת"ק דלא בעי עיבוד לשמה ובפ' המקבל (מגמות דף מב: וסס) א"ל אביי לרב שמואל בר יהודה האי מקלתא היכי לבעינו לה ודייק מינה דבעי לבעיה לשמה והתם מדמי טוייה לשמה לעיבוד דהכא וה"ה לבעיה ול"ל דאביי לא קיבלה מיניה התם ע):

בשלמא למ"ד נכסים למלך. תימה דבסוף הגולין (מכות דף יב.) משמע דברא לפי שהיה סבור דמזבח קולטו דאמר שלשה טעיות טעה יואב וי"ל דלהמלט מי אפשר דיכולין לשומרו שלא יברח וימות ברעב ולא נתכוון אלא להוריש נכסיו לבניו ובירושלמי איכא פלוגתא דאמוראי דאיכא מ"ד סבור היה יואב דקרנותיו של מזבח היו קולטין ואין לך קולט אלא גגו של בית עולמים אבל של שילה אינו קולט ואיכא מאן דאמר מאן דכתיב ביה תחכמוני לאש השלישי היה טועה אלא לסנהדרין ברח אמר מוטב יהרג בנ"ד וירשו בניו את נכסיו ואל יהרגהו המלך וירשהו המלך: מאי

התם משום מרדייהו אי הכי היינו דקתני עלה אמר רשב"ג במה דברים אמורים שלא נגעו במטה [א]**אבל נגעו במטה אסורין תרגמה עולא במטה הנקברת עמו דמחלפי בתכריכי המת ת"ש כיס שעשאו להניח בו תפילין אסור להניח בו מעות הניח בו תפילין יניח בו מעות אימא עשאו והניח בו תפילין אסור להניח בו מעות כדרב חסדא ת"ש** [ב]**אמר לאומן עשה לי תיק של ספר או נרתיק של תפילין עד שלא נשתמש בהן קודש מותר להשתמש בהן חול נשתמש בהן קודש אסור להשתמש בהן חול תנאי היא** [ג]**דתניא ציפן זהב או שטלה עליהן עור של בהמה טמאה** [ד]**פסולות עור בהמה טהורה כשירות** [ה]**אע"פ שלא עיבדן לשמן ר"ש ב"ג אומר אף עור בהמה טהורה פסולות עד שיעבדו לשמן א"ל רבינא לרבא מי איכא דוכתא דרמו ביה מת וארגי בגד למת א"ל אין כגון שכבי דהרפניא דרש מרימר הלכתא כוותי' דאביי ורבנן אמרי הלכתא כוותי' דרבא והלכתא כוותיה דרבא ת"ר** [ו]**הרוגי מלכות נכסיהן למלך** [ז]**הרוגי ב"ד נכסיהן ליורשין ר' יהודה אומר אף הרוגי מלכות נכסיהן ליורשין אמרו ליה לרבי יהודה והלא כבר נאמר** [ח]**הנה בכרם נבות אשר ירד שם לרשתו אמר להן בן אחי אביו היה וראוי ליורשו היה והלא הרבה בנים היו לו אמר להן אותו ואת בניו הרג שנא'** [ט]**אם לא את דמי נבות ואת דמי בניו ראיתי ורבנן ההוא בנים הראוין לצאת ממנו בשלמא למאן דאמר נכסיהן למלך היינו דכתיב** [י]**ברך נבות אלהים ומלך אלא למאן דאמר נכסיהן ליורשין למה לי ומלך ולטעמיך אלהים למה לי אלא לאפושי ריתחא ה"ג לאפושי ריתחא בשלמא למאן דאמר נכסיהן למלך היינו דכתיב** [יא]**וינם יואב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבח וכתיב** [יב]**ויאמר לא (אצא) כי פה אמות אלא למאן דאמר נכסיהן ליורשין מאי נפקא ליה מינה לחיי שעה** [יג]**וישב בניהו את המלך דבר לאמר כה דיבר יואב וכה עננו אמר ליה זיל אימא ליה תרתי לא תעביד בהאי גברא אי קטלית ליה קבול לטותיה דלטייה אבוך ואי לא שבקיה דליקו בלטותיה דלטייה אבוך** [יד]**ויאמר לו המלך עשה כאשר דבר ופגע בו וקברתו אמר רב יהודה אמר רב כל קללות שקילל דוד את יואב נתקיימו בזרעו של דוד** [טו]**אל יכרת מבית יואב זב ומצורע ומחזיק בפלך ונופל בחרב וחסר לחם זב מרחבעם דכתיב** [טז]**והמלך רחבעם התאמץ לעלות במרכבה לנוס ירושלים וכתיב** [יז]**וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא מצורע מעוזיהו דכתיב** [יח]**ובחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעל בה' אלהיו ויבא אל היכל ה' להקטיר על מזבח הקטרת וכתיב** [יט]**והצרעת זרחה במצחו מחזיק בפלך מאסא דכתיב** [כ]**רק לעת זקנתו חלה את רגליו ואמר רב יהודה אמר רב שאחזו** [כא]**פודגרא א"ל מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן היכי דמי א"ל** [כב]**כמחט בבשר החי מנא ידע אי בעית אימא מיחש הוה חייש ביה ואיבעית אימא מרביה הוה גמיר לה ואיבעית אימא** [כג]**סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם נופל בחרב מיאשיהו דכתיב** [כד]**ויורו (המורים) למלך יאשיהו** [כה]**ואמר רב יהודה אמר רב שעשו כל גופו ככברה וחסר לחם מיכניה דכתיב** [כו]**וארוחתו ארוחת תמיד נתנה לו אמר רב יהודה אמר רב היינו דאמרי אינשי**

תהא

אע"פ שלא עיבדן לשמן. פי' הקונטרס דהזמנה לאו מילתא היא ולא מיכפת לן בה וקשה לר"ת דקיימא לן בהזמנה הלכה כרבא ובעיבוד לשמה קיימא לן כרשב"ג כדמוכח בפרק המיזקין (גיטין דף נד:) בההוא דאתא לקמיה דר' ע) אמי אמר ליה ספר תורה שכתבתיו גוילין לא נעבדו לשמן אמר ליה ע) נאמן אתה להפסיד שכרך (ואי) אתה נאמן להפסיד ס"ת ואין לחלק בין עור של תפילין לגויל של ס"ת דהא אי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני ומפרש ר"ת דרבא דאמר הזמנה לאו מילתא היא סבר כרשב"ג דבעי עיבוד לשמה משום דלא סגי בהזמנה וקשה דא"כ אביי כת"ק דלא בעי עיבוד לשמה ופ' המקבל (מגמות דף מב: וסס) א"ל אביי לרב שמואל בר יהודה האי מקלתא היכי לבעינו לה ודייק מינה דבעי לבעיה לשמה והתם מדמי טוייה לשמה לעיבוד דהכא וה"ה לבעיה ול"ל דאביי לא קיבלה מיניה התם ע):

בשלמא למ"ד נכסים למלך. תימה דבסוף הגולין (מכות דף יב.) משמע דברא לפי שהיה סבור דמזבח קולטו דאמר שלשה טעיות טעה יואב וי"ל דלהמלט מי אפשר דיכולין לשומרו שלא יברח וימות ברעב ולא נתכוון אלא להוריש נכסיו לבניו ובירושלמי איכא פלוגתא דאמוראי דאיכא מ"ד סבור היה יואב דקרנותיו של מזבח היו קולטין ואין לך קולט אלא גגו של בית עולמים אבל של שילה אינו קולט ואיכא מאן דאמר מאן דכתיב ביה תחכמוני לאש השלישי היה טועה אלא לסנהדרין ברח אמר מוטב יהרג בנ"ד וירשו בניו את נכסיו ואל יהרגהו המלך וירשהו המלך: מאי

התם משום מרדייהו אי הכי היינו דקתני עלה אמר רשב"ג במה דברים אמורים שלא נגעו במטה [א]**אבל נגעו במטה אסורין תרגמה עולא במטה הנקברת עמו דמחלפי בתכריכי המת ת"ש כיס שעשאו להניח בו תפילין אסור להניח בו מעות הניח בו תפילין יניח בו מעות אימא עשאו והניח בו תפילין אסור להניח בו מעות כדרב חסדא ת"ש** [ב]**אמר לאומן עשה לי תיק של ספר או נרתיק של תפילין עד שלא נשתמש בהן קודש מותר להשתמש בהן חול נשתמש בהן קודש אסור להשתמש בהן חול תנאי היא** [ג]**דתניא ציפן זהב או שטלה עליהן עור של בהמה טמאה** [ד]**פסולות עור בהמה טהורה כשירות** [ה]**אע"פ שלא עיבדן לשמן ר"ש ב"ג אומר אף עור בהמה טהורה פסולות עד שיעבדו לשמן א"ל רבינא לרבא מי איכא דוכתא דרמו ביה מת וארגי בגד למת א"ל אין כגון שכבי דהרפניא דרש מרימר הלכתא כוותי' דאביי ורבנן אמרי הלכתא כוותי' דרבא והלכתא כוותיה דרבא ת"ר** [ו]**הרוגי מלכות נכסיהן למלך** [ז]**הרוגי ב"ד נכסיהן ליורשין ר' יהודה אומר אף הרוגי מלכות נכסיהן ליורשין אמרו ליה לרבי יהודה והלא כבר נאמר** [ח]**הנה בכרם נבות אשר ירד שם לרשתו אמר להן בן אחי אביו היה וראוי ליורשו היה והלא הרבה בנים היו לו אמר להן אותו ואת בניו הרג שנא'** [ט]**אם לא את דמי נבות ואת דמי בניו ראיתי ורבנן ההוא בנים הראוין לצאת ממנו בשלמא למאן דאמר נכסיהן למלך היינו דכתיב** [י]**ברך נבות אלהים ומלך אלא למאן דאמר נכסיהן ליורשין למה לי ומלך ולטעמיך אלהים למה לי אלא לאפושי ריתחא ה"ג לאפושי ריתחא בשלמא למאן דאמר נכסיהן למלך היינו דכתיב** [יא]**וינם יואב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבח וכתיב** [יב]**ויאמר לא (אצא) כי פה אמות אלא למאן דאמר נכסיהן ליורשין מאי נפקא ליה מינה לחיי שעה** [יג]**וישב בניהו את המלך דבר לאמר כה דיבר יואב וכה עננו אמר ליה זיל אימא ליה תרתי לא תעביד בהאי גברא אי קטלית ליה קבול לטותיה דלטייה אבוך ואי לא שבקיה דליקו בלטותיה דלטייה אבוך** [יד]**ויאמר לו המלך עשה כאשר דבר ופגע בו וקברתו אמר רב יהודה אמר רב כל קללות שקילל דוד את יואב נתקיימו בזרעו של דוד** [טו]**אל יכרת מבית יואב זב ומצורע ומחזיק בפלך ונופל בחרב וחסר לחם זב מרחבעם דכתיב** [טז]**והמלך רחבעם התאמץ לעלות במרכבה לנוס ירושלים וכתיב** [יז]**וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא מצורע מעוזיהו דכתיב** [יח]**ובחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעל בה' אלהיו ויבא אל היכל ה' להקטיר על מזבח הקטרת וכתיב** [יט]**והצרעת זרחה במצחו מחזיק בפלך מאסא דכתיב** [כ]**רק לעת זקנתו חלה את רגליו ואמר רב יהודה אמר רב שאחזו** [כא]**פודגרא א"ל מר זוטרא בריה דרב נחמן לרב נחמן היכי דמי א"ל** [כב]**כמחט בבשר החי מנא ידע אי בעית אימא מיחש הוה חייש ביה ואיבעית אימא מרביה הוה גמיר לה ואיבעית אימא** [כג]**סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם נופל בחרב מיאשיהו דכתיב** [כד]**ויורו (המורים) למלך יאשיהו** [כה]**ואמר רב יהודה אמר רב שעשו כל גופו ככברה וחסר לחם מיכניה דכתיב** [כו]**וארוחתו ארוחת תמיד נתנה לו אמר רב יהודה אמר רב היינו דאמרי אינשי**

תהא

כסס מחמת מרדייהו. מתוך לערן הן עושין כן ואין זו הזמנה: אבל נגעו במטה אסורין. ואי משום מרדייהו למה נאסרין בנגיעת המטה: **במטה הנקברת עמו.** שנשאין אותו בה לקבורה ועמו הלכך אע"ג דמשום מרדייהו הוא נאסרין בנגיעה ומדרבנן משום דמיחלפי בתכריכי המת ואתי למימר מכריכי המת מותרין אבל במטה שמת בה אין רגילין לכורכו עליה בתכריכי קבורה אין נאסרין דמשום הזמנה ליכא דהא מחמת לערא הוא ומשום גזירה נמי ליכא דהא לא מיחלפא בתכריכי המת: **אסור להניח בו מעות.** דהזמנה מילתא היא וקסיא לרבא: **הניח בו תפילין כו'.** נאקרלאי בעלמא: **אימא הכי.** כיס שעשאו לתפילין והניח בו תפילין אסור להניח בו מעות ומשום סיפא לאלטוריך למיתניה לאשמועינן כרב חסדא דלר ביה ולא אזמינה לא הוו תשמישי מצוה בהכי: **ציפן זהב.** לתפילין: **פסולות.** הלכה למשה מסיני הוא: **עלה עליהם.** לשון טלאי כלומר מיפן בעור בהמה טמאה: **פסולות.** דכתיב בהן (שמות יג) למען תהיה תורת ה' בפיך: **אע"ג שלא עבדו.** לעור זה לשמו דהזמנה לאו מילתא היא ולא מיכפת לן בה: **איכא דוכתא דרמו בה מיתי.** שמת מוטל בה בנזיון כזה להשהותו עד שיארגו לו בגד ואת ואביי במילתיה דליתיה פליגיתו: **שכבי דהרפניא.** עניים היו ולאחר מיתה גוזין להן ואורגין להן בגדיים קונסים לאחר מיתה: **הרוגי מלכות.** שנתחייבו מיתה למלכי ישראל כגון שמרדו בו דכתיב (יהושע ח) כל איש אשר ימרה את פיך וגו': **לרשתו.** משמע ירושה גמורה ומן הדין: **והלא הרבה בנים היו לו.** לא ידענא מהיכא ילפי: **היינו דכתיב ומלך.** העידוהו שמרד במלכות כדי שיתחייב מיתה למלכות ויהיו נכסיו למלך: **למה לי ומלך.** אי משום דבעי למיקטליה וירשנו מחמת קורבה בברך נבות אלהים סגי: **ולטעמיך.** דמלך לחייבו מיתת מלכות נאמר: **אלהים למה לי.** הא מחייב ליה משום מלכות: **לאפושי ריתחא.** דליתיין עליו אלא ירגנו אחר אחאב לאמיר בשבילו הרגו ובלי פקעא: **כי פה אמות.** ביואב כתיב. לא אהיה נדון למלכות כדי שלא יהיו נכסי למלך: **לחיי שעה.** דחויי בעלמא עד שיסיבו הדברים לשלמה ויבוטו: **כה דבר יואב וכה עננו.** משמע דבר ועניה הרגה וקרא כי פה אמות הוא דכתיב ותו לא אלא הכי קאמר ליה תרתי לא תעביד ליה: **כולן נתקיימו בזרעו של דוד.** מפני שקיבלן שלמה עליו: **לעלות במרכבה.** וגבי זב כתיב נמי מרכב אסמכתא לגזירה שוה: **מחזיק בפלך.** אומן מקל ליסען עליו מחמת חולי הרגליים: **פודגרא.** כן שם החולי אף בלשוננו: **מנא ידע.** רב נחמן: **וארוחתו ארוחת תמיד.** מאת מ) נבוכדנצר היתה לו:

מסורת הש"ס

מ) [תוספ' מגילה פ"ב ע"ש], כ) מגמות מכ: גיטין מה:, ג) [תוספתא פ"ל ע"ש הפלוגתא מהופן], ד) טוטה י., ה) [ברכות יח: שבת יג: קנב.], ו) [ל"ל היוריס], ז) [מו"ק כח: תענית כב: ע"ש], ח) ל"ל אויל מרודך, ט) בגמ' שם אימא ר' אבהו, י) בגמ' שם אימא מתון שאתה, כ) [וע"ע תוס' גיטין מה: ד"ה עד שיענדן ותוס' מגמות מכ: ד"ה עד עדן],

תורה אור השלם

1. קום רד לקראת אחאב מלך ישראל אשר בשמרון הנה בכרם נבות אשר ירד שם לרשתו:
מלכים א כא יח
2. אם לא את דמי נבות ואת דמי בניו ראיתי אמש נאם יי ושלמתי לך בחלקה הזאת נאם יי ועתה שא השלכהו בחלקה כדבר יי:
מלכים ב ט כו
3. ויבאו שני האנשים בני בליעל וישבו נגדו ויעדהו אנשי הבליעל את נבות נגד העם לאמר ברך נבות אלהים ומלך ויצאהו מחוץ לעיר ויסקלהו באבנים וימת:
מלכים א כא יג
4. והשמעה באה עד יואב כי יואב נטה אחרי אדניה ואחרי אבשלום לא נטה ויעס יואב אל אהל יי ויחזק בקרנות המזבח: מלכים א ב כח
5. ויבא בניהו אל אהל יי ויאמר אליו כה אמר המלך צא ויאמר לא כי פה אמות וישב בניהו את המלך דבר לאמר כה דבר יואב וכה ענני:
מלכים א ב ל
6. ויאמר לו המלך עשה כאשר דבר ופגע בו וקברתו והסירת דמי חנם אשר שפך יואב מעלי ומעל בית אבי:
מלכים א ב לא
7. יחלו על ראש יואב ואל כל בית אביו ואל יכרת מבית יואב זב ומצרע ומחזיק בפלך ונפל בחרב וחסר לחם:
שמואל ב ג כט
8. וישלח המלך רחבעם את אדרם אשר על המס וירגמו כל ישראל בו אבן וימת והמלך רחבעם התאמץ לעלות במרכבה לנוס ירושלם:
מלכים א יב יח
9. וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא:
ויקרא טו ט
10. וכחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעל ביי אלהיו ויבא אל היכל יי להקטיר על מזבח הקטרת:
דברי הימים ב כו טז
11. ויצעף עזיהו ובידו מקטרת להקטיר ובזעפו עם הכהנים והצרעת זרחה במצחו לפני הכהנים בבית יי מעל

12. ויתר כל דברי אסא וכל גבורתו וכל אשר עשה והערים אשר בנה הלא המה כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה רק לעת זקנתו חלה את רגליו: מלכים א טו כג
13. סוד יי ליראיו וברריתו להודיעם: תהלים כה יד
14. וירו הימים למלך יאשיהו ויאמר המלך לעבדיו העבירוני כי החליתי מאד: דברי הימים ב לה כג
15. וארוחתו ארוחת תמיד נתנה לו מאת המלך דבר יום ביומו כל ימי חיו: מלכים ב כה ל

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' סה הל' כב כג ומצוה סה טוש"ע סה:
נט ב מיי' פ"ג מהלכות תפילין הלכה טו ומצוה עשין כה טור שו"ע או"ח סימן לב סעיף מח:
ס ג מיי' שם טור שו"ע שם סעיף ו:
סא ד מיי' פ"ח מהלכות אבל הלכה ט ופ"ד מהלכות מלכים הלכה ט:
סב ה מיי' פ"ח מהלכי' אבל הלכה ט:

מוסף רש"י

ציפן זהב. לתפילין, פסולות הנתים, דתיק של עור נעיקן, דלפילי קשיקן לין אלא לרועות כמיון כדלמרינן בהקומץ (מנחות מב:). **או שטלה עליהן.** לשון טלאי, כלומר עשה מיפוי כיס שלהן בעור בהמה טמאה (גיטין מה:) שעשה כיס של עור בהמה טמאה, פסולות. כדלמרינן בפרק שמונה שרצים (שבת קח.) למען תהיה תורת ה' בפיך, מן המותר בפיך (מנחות מב:). **פודגרא.** שם חולי הוא שאותו ברגלים וקורא לו פודגרא (סוטה י:).

רבינו חננאל

מחיל לפיכך תני יעשה דימוס או דילוח ת"ש היו אביו ואמו מזרקין בו כלים מצוה על אחרים להצילם קשיא לאביי דכיון דאחרים מצילין אותן לא נאסרו ש"מ הזמנה לאו מילתא היא ודחי התם לאו הזמנה היא משום מרדותיה היא דזריק ולא גמר לאזמוניה אי הכי דמשום מרדותיה זריק להו אפי' נגעו במטה לישתרו אמאי קתני רשב"ג אומר בד"א בשלא נגעו במטה אבל נגעו במטה אסורין תרגמה עולא במטה הנקברת המת ת"ש כיס שעשאו להניח בו תפילין אסור להניח בו מעות קשיא לרבא ופריק אימא שעשאו להניחו והניח בו תפילין ת"ש אמר לאומן עשה לי תיק של ספר או נרתק של תפילין עד שלא נשתמש בו קודש מותר להשתמש בו חול משנשתמש בו קודש אסור להשתמש בו חול קשיא לאביי ופריק תנאי היא דתניא ציפה לתפילין זהב או שהלה עליהן עור בהמה טמאה פסולין עור בהמה טהורה כשרין ואף על פי שלא עבדן לשמן [רשב"ג אומר כו' עד שיעבדן לשמן] אביי כתנא קמא ורבא כרשב"ג וקיימא לן דהלכתא כרבא דאמר הזמנה לאו מלתא היא אלא בעי הזמנה ועשייה כרב חסדא דתרוייהו סבירא להו דהדדי וכחדא שיטתא קיימי והילכתא כהני מתנייתא כולהו דקאי כוותיה וכתירוצא דתרצינהו ומתמהי' ומי איכא דוכתא דבתר דשכיב שבבא ארגו ליה בגד לתכריכין דבעי כי הא בעי האורג בגד למת וא"ל רבא לרבינא אין שכבי דהרפניא כלומר בהרפניא מלינין המת ותכריכיהן ע) כלין ביום ובלילה אורגין לו בגד ומשלימין: **ת"ר** הרוגי מלכות נכסיהן למלכות הרוגי ב"ד נכסיהן ליורשין [ר"א אף הרוגי מלכות נכסיהן ליורשין] ואקשינן לר' יהודה והכתיב הנה בכרם נבות אשר ירד שם לרשתו ופריק ר' יהודה אומר אחאב את נבות ואת בניו הרג שנא' אם לא את דמי נבות ואת דמי בניו ראיתי אמש נאום ה' ושלמתי לך בחלקה הזאת וגו' ואחאב דודו הוא כי אחי אביו היה ולו משפט הירושה ומדין ירושה בא לו ולא מדין מלכות וסוגיין כדבנן: **אמר** רב יהודה אמר רב כל קללות שקילל דוד את יואב נתקיימו בזרעו של דוד בשעה שבא שלמה להרוג את יואב א"ל תדתי לא תעביד בההוא גברא אי שבקיה בלטוותא דלטייה אבוך לההוא גברא או קביל לטוותא אי בעית למיקטלי וקיבלן שלמה שנאמר ויאמר לו המלך עשה כאשר דבר. ומנלן דנתקיימו בזרע דוד שנאמר אל יכרת מבית יואב זב ומצורע וגו' זב זה זב רחבעם כו' וזה מפורש בתלמוד א"י בקדושין פ' [האשה נקנית] אמר הכי תמן תנינן האב זוכה לבן בה' דברים בני בכח בעושר בחכמה ובשנים בני שנאמר בכרם נבות אלהים ומלך. בכח שנאמר גבור בארץ יהיה זרעו. בעושר שנאמר לא ריאתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם. בחכמה שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם וגו'. בשנים שנאמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם. וכשם שזוכה לו בה' דברים כך מחייבו בה' דברים שנאמר יחולו על ראש יואב זב ומצורע ומחזיק בפלך ונופל בחרב וחסר לחם. זב תשיש. מצורע עזיב. מחזיק בפלך בורי. נופל בחרב קצר ימים וחסר לחם מסכן כדאתא שלמה מקטיל ליואב א"ל יואב אבוך גזר עלי ה' גזורות קכלון ואנא מיקטיל וקבלון וכולן איקיימון בדבית דוד זב רחבעם שנאמר והמלך רחבעם התאמץ לעלות למרכבה מאן דאמר בה ומאן דאמר איסטניס מצורע זה עוזיהו שנאמר ויהי עוזיהו המלך מצורע עד יום מותו ומחזיק בפלך זה יואש שנאמר ואת יואש עשו שפטים ותני ר' ישמעאל מלמד שהעמידו עליו בריונים קשים שלא הכירו אשה מימיהם והיו מעניין בו כאשה הה"ד וענה גאון ישראל בפניו וענה גאון ישראל. ונופל בחרב זה יאשיהו שנאמר ויורו המורים למלך יאשיהו אמר ר' יוחנן שעשאוהו כסברה. תני ר' ישמעאל שלש מאות חצים השליכו

ע) עי' ערוך ערך סכב כ'.

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין מט.

אהא לוטא ולא נטה. נוח לך להיות מן המקוללים ולא מן המקללים לפי שסוף קללת חנם לשוב אל המקלל: **היה לו.** לאבנר להגיל את עצמו באחד מאויביו של עשאל ולא יהרגנו דהכי אמריגן [בכן סורר ומורה] (לקמן דף עד.) רודף אחר חבירו להרגו ויכול זה להגיל את עצמו באחד מאויביו של רודף ולא עשה כן אלא חזר כנגדו והרגו עליו: **אמרו ליה לא יכיל ליה.** אבנר לכוון באחד משאר אויביו: **אמר להו.** יואב השתא בדופן חמישית כנגד גלע ממיש: **אמר ליה ניזיל לאבנר.** דינו של אבנר פטור אתה עליו: **אכין ורקין דרש.**

תהא לוטא ולא תהא לאטה אתיוה ליואב דייניה אמר ליה מאי טעמא קטלתיה לאבנר אמר (ו) ליה גואל הדם דעשאל הואי עשאל רודף הוה אמר ליה היה לו להצילו באחד מאבריו א] אמר ליה לא יכיל ליה א"ל השתא בדופן חמישית כיון ליה דכתיב [1]ויכהו אבנר באחרי החנית אל החומש וא"ר יוחנן בדופן חמישית במקום שמרה וכבד תלויין בו באחד מאיבריו לא יכיל ליה אמר ליה ניזיל אבנר מאי טעמא קטלתיה לעמשא אמר (ז) ליה עמשא מורד במלכות הוה דכתיב [2]ויאמר המלך לעמשא הזעק לי את איש יהודה שלשת ימים וגו' וילך עמשא להזעיק את יהודה ויוחר וגו' אמר ליה עמשא אכין ורקין דרש אשכחינהו דפתיח להו במסכתא אמר כתיב [3]כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצונו יומת יכול אפילו לדברי תורה [4]תלמוד לומר [3]רק חזק ואמץ אלא ההוא גברא מורד במלכות הוה דכתיב [4]והשמועה באה עד יואב כי יואב נטה אחרי אדניה ואחרי אבשלום לא נטה מאי לא נטה אמר רב יהודה שביקש לנטות ולא נטה ומאי טעמא לא נטה אמר רבי אלעזר עדיין ליחלוחית של דוד קיימת רבי יוסי ברבי חנינא אמר עדיין איצטגניני של דוד קיימין (ח)דאמר רב יהודה אמר רב ארבע מאות ילדים היו לו לדוד כולן בני יפת תואר היו ומגדלי בלורית היו ומהלכין בראשי הגייסות היו והן הן בעלי אגרופין של דוד ופליגא דרבי אבא בר כהנא דאמר רבי אבא בר כהנא אילמלא דוד לא עשה יואב מלחמה ואילמלא יואב לא עסק דוד בתורה דכתיב [5]ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו ויואב בן צרויה על הצבא מה טעם דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו משום דיואב על הצבא ומה טעם יואב על הצבא משום דדוד עושה משפט וצדקה לכל עמו [6]ויצא יואב מעם דוד וישלח מלאכים אחרי אבנר וישיבו אותו מבור הסירה מאי בור הסירה אמר רבי אבא בר כהנא בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג [7]ויטהו יואב אל תוך השער לדבר אתו בשלי אמר רבי יוחנן שדנו דין סנהדרי א"ל מ"ט קטלתיה לעשאל עשאל רודף היה היה לך להצילו באחד מאיבריו לא יכילי ליה השתא בדופן חמישית כוונת ליה באחד מאיבריו לא יכלת ליה לדבר אתו בשלי אמר רב יהודה אמר רב על עיסקי (ט)שלו [7]ויכהו שם אל החומש אמר רבי יוחנן בדופן חמישית מקום שמרה וכבד תלויין בו [8]והשיב ה' את דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צדיקים וטובים ממנו טובים שהיו דורשין אכין ורקין והוא לא דרש צדיקים שהן בפה ולא עשו והוא באיגרת עשה [9]ועמשא לא נשמר בחרב אשר ביד יואב אמר רב שלא חשדו [10]ויקבר בביתו במדבר אטו ביתו מדבר הוא אמר רב יהודה אמר רב כמדבר מה מדבר מופקר לכל אף ביתו של יואב מופקר לכל דבר אחר כמדבר מה מדבר מנוקה מגזל ועריות אף ביתו של יואב מנוקה מגזל ועריות [11]ויואב יחיה את שאר העיר אמר רב יהודה אפילו (י)מוניני וצחנתא טעים פרים להו:

הדרן עלך נגמר הדין

מאי טעמא קטלתיה לעמשא. ואם תאמר היאך נתחייב יואב במאי דקטליה לעמשא הא בעי התראה ואפילו למ"ד חבר אינו צריך התראה הכא לא היה חבר בדבר זה שהיה חושבו מורד במלכות וה"ל שוגג וי"ל דלא נתחייב אלא משום הוא גופיה דהוה מורד במלכות:

הדרן עלך נגמר הדין

סג א מיי' פ"ג מהלכות מלכים הלכה ט:

תורה אור השלם

1. וַיִּמָּאֵן לָסוּר וַיַּכֵּהוּ אַבְנֵר בָּאַחֲרֵי הַחֲנִית אֶל הַחֹמֶשׁ וַתֵּצֵא הַחֲנִית מֵאַחֲרָיו וַיִּפֹּל שָׁם וַיָּמֹת תַּחְתָּיו וַיְהִי כָּל הַבָּא אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נָפַל שָׁם עֲשָׂהאֵל וַיָּמוֹת וַיַּעֲמֹד:
שמואל ב ב כג
2. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל עֲמָשָׂא הִזְעֶק לִי אֶת אִישׁ יְהוּדָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד: וַיֵּלֶךְ עֲמָשָׂא לְהַזְעִיק אֶת יְהוּדָה וַיְאַחֵר מִן הַמּוֹעֵד אֲשֶׁר יָעַד:
שמואל ב כ ד-ה
3. כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יַמְרֶה אֶת פִּיךָ וְלֹא יִשְׁמַע אֶת דְּבָרֶיךָ לְכֹל אֲשֶׁר תְּצַוֶּנוּ יוּמָת רַק חֲזַק וֶאֱמָץ:
יהושע א יח
4. וְהַשְּׁמֻעָה בָּאָה עַד יוֹאָב כִּי יוֹאָב נָטָה אַחֲרֵי אֲדֹנִיָּה וְאַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם לֹא נָטָה חָנָם יוֹאָב אֶל אֹהֶל יְיָ וַיֶּחֱזַק בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: מלכים א ב כח
5. וַיִּמְלֹךְ דָּוִד עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהִי דָּוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ: וְיוֹאָב בֶּן צְרוּיָה עַל הַצָּבָא וִיהוֹשָׁפָט בֶּן אֲחִילוּד מַזְכִּיר:
שמואל ב ח טו-טז
6. וַיֵּצֵא יוֹאָב מֵעִם דָּוִד וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אַחֲרֵי אַבְנֵר וַיָּשִׁבוּ אֹתוֹ מִבּוֹר הַסִּרָה וְדָוִד לֹא יָדָע:
שמואל ב ג כו
7. וַיָּשָׁב אַבְנֵר חֶבְרוֹן וַיַּטֵּהוּ יוֹאָב אֶל תּוֹךְ הַשַּׁעַר לְדַבֵּר אִתּוֹ בְּשִׁלֵּי וַיַּכֵּהוּ שָׁם הַחֹמֶשׁ וַיָּמֹת בְּדַם עֲשָׂהאֵל אָחִיו:
שמואל ב ג כז
8. וְהַשִּׁיב יְיָ אֶת דָּמוֹ עַל רֹאשׁוֹ אֲשֶׁר פָּגַע בִּשְׁנֵי אֲנָשִׁים צַדִּקִים וְטֹבִים מִמֶּנּוּ וַיַּהֲרֹגֵם בַּחֶרֶב וְאָבִי דָוִד לֹא יָדַע אֶת אַבְנֵר בֶּן נֵר שַׂר צְבָא יִשְׂרָאֵל וְאֶת עֲמָשָׂא בֶּן יֶתֶר שַׂר צְבָא יְהוּדָה: מלכים א ב לב
9. וַעֲמָשָׂא לֹא נִשְׁמַר בַּחֶרֶב אֲשֶׁר בְּיַד יוֹאָב וַיַּכֵּהוּ בָהּ אֶל הַחֹמֶשׁ וַיִּשְׁפֹּךְ מֵעָיו אַרְצָה וְלֹא שָׁנָה לוֹ וַיָּמֹת וְיוֹאָב וַאֲבִישַׁי אָחִיו רָדְפוּ אַחֲרֵי שֵׁבַע בֶּן בִּכְרִי:
שמואל ב כ י
10. וַיַּעַל בְּנֵיהוּ בֶן יְהוֹיָדָע וַיִּפְגַּע בּוֹ וַיְמִתֵהוּ וַיִּקָּבֵר בְּבֵיתוֹ בַּמִּדְבָּר:
מלכים א ב לד
11. וַיִּבֶן הָעִיר מִסָּבִיב מִן הַמְּלוּא וְעַד הַסָּבִיב וְיוֹאָב יְחַיֶּה אֶת שְׁאָר הָעִיר:
דברי הימים א יא ח

רבינו חננאל (המשך)

הלכו להביא מים מן הבור ושכחום שם בבור. ובא דוד ומצאם בבור של מים ולקחם א"ל הצפחת והחנית הנה אמרת בבור נשאריו כגף מעילו מה תאמר בו א"ל כגף מעילך בסירה הוערת כלומר נסבך בקוצים ונחתך ומצאו דוד ולקחו משם. וכיון שלא הניחו אבנר להתפייס לדוד נענש עליהן וזהו פי' בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג. אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב ויטהו יואב אל תוך השער לדבר אתו בשלי. על עסקי השל. פי' שאלה שאלו בענין חליצה כדכתיב של נעלך מעל רגליך. אשר פגע בשני אנשים צדיקים וטובים ממנו וגו' צדיקים ממנו שהן בפה ולא עשו שאמר להם שאול המלך להרוג הכהנים ולא קבלו ממנו. וכך הוא מפורש בתלמוד א"י בפרק חלק. ויאמר המלך לרצים הנצבים עליו סבו והמיתו כהני ה' וגו'. מי היו א"ר שמואל אבנר ועמשא היו אמרו לו כלום אית לך עלינן אלא הדין זונרא והדרן כלינרין. פי' כלי זין ורסן הסוס בלשון יון כך שמן. אמרו ליה הא טריפין לך כלומר אין אנו חפצים לא במתנותיך ולא בעבודתיך ולא אבו עבדי המלך לשלוח את ידם לפגוע בכהני ה' ויואב באיגרת שכתב לו דוד על אוריה החתי קבל והרגו. טובים ממנו שדרשו אכין ורקין כדאמרן והוא לא דרש אלא קבל האיגרת ועשה. ויקבר בביתו במדבר. מלמד שהיה ביתו של יואב מנוקה מגזל ועריות. כמו המדבר שאין אדם מצוי לגזול ולא לערוה: **הדרן עלך פרק נגמר הדין**

ו) נעל כף. קידושין עו: ע"ש, **ז)** וגי' הענין ערך של ד' שלן, **ג)** [פי' איר של דגים ולמתא פי' דגים קטנים ערוך ערך מוני ולפשר דקן ל"ל בפירש"י ד"ה מוניני כו' וכן בשנת קי: פירש"י על מוניני איר], **ד)** נקרא כתיב ראה אי מנית המלך ואת נפחת המים,

גליון הש"ס

רש"י ד"ה בור וסירה וכו' וכשאבר לחם דוד. הכי איתא כיוסלמי פ"ח דקוטה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר להו גואל הדם וכו' אמר להו היה לו להצילו וכו' אמר להו השתא בדופן: **(ב)** שם אמר להו עמשא מורד: **(ג)** רש"י ד"ה מוניני דגים קטנים. ל"ב וכן בע"ג רש דף כט:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אמרו ליה כל"ל:

מוסף רש"י

ילדים. כתורים היו לדוד בחילותיו ולא היו בניו (קדושין עו:). **בני יפת תואר.** נשים שלקחו אנשי ישראל במלחמה, כדכתיב (דברים כא) והבאת אל תוך ביתך, ומתוך כך היו עוהגים כמשפטי העכו"ם (שם). **משפטי הקמי"ם ומגדלי בלורית.** מאמורי ערפם (שם). **משום דדוד עושה משפט וצדקה.** דוד גרם ליואב להיות מצליח על הצבא לפי שעשה משפט וצדקה, ויואב גרם לדוד לעשות משפט וצדקה לפי שהוא דן ויואב שורר ורודה על ידו, ועוד מתוך שיואב עסק במלחמה לא היה דוד טורח כהן ולכן פחות לשפוט לדק (שמואל ב ח טו).

הדרן עלך נגמר הדרן

רבינו חננאל

במשיח ה' ואחר לחם זה יהוכיח שנאמר וארוחתו ארוחת תמיד ניתנה לו מאת המלך דבר יום ביומו: פודגרא. בלשון יון אלנקרם פודגרא. אתיה ליואב ודיינוה א"ל [גואל הדם דעשאל הוי] מאי טעמא [דכתיב] וימת בדם עשאהל אחיו אמרו ייזיל אבנר. לעמשא בן יתר אמאי קטלתיה א"ל עמשא מורד במלכות הוה שנאמר ויוחר מן המועד אשר יעדו א"ל עמשא אכין ורקין מיעוטין דרש דאשכחינהו דפתחו במסכת אמר כתיב ביהושע כל איש אשר ימרה את פיך וגו' יכול אפילו לדברי תורה ישמע לו ת"ל רק חזק ואמץ וכ' קרא אחרינא רק חזק ואמץ מאד לשמור ולעשות ככל התורה אשר צוה משה עבדי אל תסור ממנו ימין ושמאל למען תשכיל בכל אשר תלך וקיימא לן אכין ורקין מיעוטין כ"מ שכ' אך (ואך) [ורק] למעט באו וכיון דכתב הכא רק למעט כי בדברי תורה אין שומעין לו אדרבה אתה הוא מורד במלכות שנאמר והשמועה באה אל יואב כי יואב נטה אחרי אדניה וגו' ונגמר הדין בכך. כתיב ואחרי אבשלום לא נטה מ"ט לא נטה אמר עדיין לחלוחית של דוד קיימת אסטגנינו דאמר רב ת' ילדים בני יפת תואר מגדלי בלורית היו לו לדוד ומהלכין בראשי הגייסות והן הן אגרופין של בית דוד כלומר ומהן מתיירא יואב לנטות אחרי אבשלום ופליגא דר' אבא בר כהנא דאמר אלמלא דוד לא עשה [יואב] מלחמה ואלמלא יואב לא עסק דוד בתורה שנא' ויהי דוד עושה משפט וצדקה ויואב על הצבא ומה טעם יואב על הצבא משום דדוד עשה משפט וצדקה: וישיבו אותו מבור הסירה א"ר אבא בר כהנא בור וסירה גרמו לו לאבנר שיהרג פפורש בתלמוד א"י בסוטה פ"א. שרצה שאול להשיב את דוד מפני שאמר בעת שלקח הצפחת והחנית היה יכול להורגני וכיון שלא הרגני צדיק הוא אין לרודפו וא"ל אבנר לא כי אלא הצפחת והחנית הנערים